

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет музичного мистецтва та хореографії
Кафедра інструментально-виконавської майстерності

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

« _____ » _____ 2023

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СПЕЦІАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ. ДУХОВІ ІНСТРУМЕНТИ.**

Для студентів

Спеціальності 025 «Музичне мистецтво»
Освітнього рівня: першого (бакалаврського)
Освітньої програми
025.00.04 Інструментальне виконавство
(оркестрові струнні, народні, духові та ударні інструменти)

Київ – 2023

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 2881/23
Жильцов
(підпис) (прізвище, ініціали)
« _____ » _____ 20 23 р.

Розробники:

Касьянов Валентин Васильович, старший викладач кафедри інструментально - виконавської майстерності; **Цимбал Сергій Вікторович**, старший викладач кафедри інструментально-виконавської майстерності.

Викладачі:

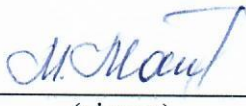
Касьянов Валентин Васильович, старший викладач кафедри інструментально - виконавської майстерності

Цимбал Сергій Вікторович, старший викладач кафедри інструментально-виконавської майстерності.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри інструментально-виконавської майстерності

Протокол № 9 від 28 серпня 2023 року.

Завідувач кафедри
інструментально-виконавської
майстерності

_____ Маргарита МАЛАХОВА
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми (керівником проектної групи) 025.00.04 «Інструментальне виконавство (оркестрові струнні, народні, духові та ударні інструменти)»

«___» _____ 2023 року

Гарант освітньо-професійної 025.00.04 «Інструментальне виконавство (оркестрові струнні, народні, духові та ударні інструменти)»

(керівник проектної групи) _____ Віктор СПОДАРЕНКО
(підпис)

Робочу програму перевірено

«___» _____ 2023 року

Заступник декана

з науково-методичної та навчальної роботи _____ Інна ТКАЧЕНКО
(підпис)

Пролонговано:

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «___»__20__ р., протокол № __

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «___»__20__ р., протокол № __

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «___»__20__ р., протокол № __

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «___»__20__ р., протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання – денна	
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання	Українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	25/ 750	
Курс	IV	
Семестр	7	8
Кількість змістових модулів з розподілом:	2	2
обсяг кредитів	3	3
обсяг годин, в тому числі:	90	90
індивідуальні	54	42
самостійна робота	-	22
модульний контроль	6	6
семестровий контроль	30	20
форми семестрового контролю	екзамен	залік

2. Мета навчальної дисципліни - формування інструментально-виконавської компетентності та розвиток творчого потенціалу студента у процесі навчання ; підготовка музикантів-спеціалістів, здатних до самостійної професійної діяльності: оркестрантів у симфонічних, камерних оркестрах, камерних виконавців, а також викладачів початкових спеціалізованих мистецьких закладів та керівників різноманітних ансамблів.

Завдання навчальної дисципліни - виховання ряду компетентностей студента, зокрема:

Програмні компетентності		
Інтегральна компетентність		Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі музичної професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування системи інтегрованих художньо-естетичних знань з теорії, історії музики, педагогіки та виконавства та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1	Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово.
	ЗК-2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
	ЗК-3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

	ЗК-4	Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
	ЗК-5	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
	ЗК-7	Здатність бути критичним і самокритичним.
	ЗК-8	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
	ЗК-9	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
	ЗК-11	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
	ЗК-12	Здатність працювати автономно.
	ЗК-16	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	СК-1	Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності.
	СК-2	Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у виконавській діяльності.
	СК-3	Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.
	СК-4	Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.
	СК-5	Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.
	СК-6	Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.
	СК-7	Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.
	СК-9	Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.
	СК-10	Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.
	СК-11	Здатність оперувати професійною термінологією.
	СК-12	Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.
	СК-13	Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків

	СК-14	Здатність демонструвати базові навички ділових комунікацій.
	СК-17	Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності.
	СК-18	Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.

3. Результати навчання за дисципліною "Спеціальний інструмент. Духові інструменти".

Програмні результати навчання	
РН-1	Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом на належному фаховому рівні під час виконавської діяльності.
РН-3	Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності
РН-4	Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.
РН-5	Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.
ПР-8	Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.
РН-11	Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській, менеджерській практичній діяльності.
РН-12	Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

Студент повинен :

- вміти

- виконувати музичний матеріал твору.
- володіти з динамікою, тембром, нюансами звуку музичного інструменту.
- відтворювати технічні елементи.
- відтворювати різноманітні штрихи.

- знати

- специфіку виконання соло, в ансамблі та оркестрі.
- стилістичні особливості течій, напрямів музики та індивідуальних особливостей композиторів.
- музичну термінологію.
- інтерпретаційні моменти.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план навчання

Назва змістових модулів, Тем	Усього	Розподіл годин між видами Робіт	
		Аудиторні:	Самостійна
		Індивідуальні	
Змістовий модуль 1 Удосконалення технічної майстерності виконавця-інструменталіста			
Тема 1 Робота над технічним матеріалом як нагромадження виконавських навичок, необхідних для підготовки концертної програми.	14	14	
Тема 2 Робота над етюдами.	14	14	
Модульний контроль	2		
Разом	30	28	
Змістовий модуль 2 Виконання художніх музичних творів – основне призначення і суть музично-виконавської діяльності			
Тема 1 Робота над твором великої форми.	16	16	
Тема 2 Робота над різнохарактерними творами.	10	10	
Модульний контроль	4		
Семестровий контроль	30		
Разом	60	26	
Усього за VII семестр	90		
Змістовий модуль 3 Виховання художньої свободи, емоційної насиченості та технічної точності під час роботи над творами різного характеру			
Тема 1 Робота над кантиленною формою музичного твору.	15	10	5
Тема 2 Робота над творами українських композиторів.	17	12	5
Модульний контроль	2		
Разом	34	22	
Змістовий модуль 4 Реалізація всіх напрацювань студента для успішного виконання програми державного іспиту			
Тема 1 Робота над художньою складовою.	15	10	5
Тема 2 Робота над сценічною витримкою та інтерпретацією.	17	10	7
Модульний контроль	4		
Семестровий контроль	20		
Разом	56	20	
Усього за VIII семестр	90		
Усього за IV курс	180		

5. Програма навчальної дисципліни Змістовий модуль 1 (IV курс, VI семестр)

Удосконалення технічної майстерності виконавця-інструменталіста

Тема 1.1 Робота над технічним матеріалом як нагромадження виконавських навичок, необхідних для підготовки концертної програми. Три функції технічного матеріалу: 1) підготовча; 2) зміцнювальна; 3) виправляюча, що підготовлює техніку виконання конкретних художніх творів.

Тема 1.2. Формування методом вдалого підбору технічного матеріалу стимулу до професійного виконання художніх творів.

Осн. л-ра: 1, 3-6.

Дод. л-ра: 3, 4, 6, 8, 11

Змістовий модуль 2 (IV курс, VI семестр)

Виконання художніх музичних творів – основне призначення і суть музично-виконавської діяльності

Тема 2.1. Робота над твором великої форми. Розкриття суті художнього образу, точне відтворення характеру, настрою, смислу та ідеї, властивих музиці.

Тема 2.2. Ріст виконавської майстерності у процесі вивчення різнохарактерних творів. Подолання труднощів специфічного духового звуковидобування в мелодії без супроводу та виконання різних типів фактури: одноголосної мелодії та підголосної тканини.

Основна літ-ра: 1, 3, 5, 6.

Додаткова літ-ра: 1, 4, 6, 8.

Змістовий модуль 3 (IV курс, VI семестр)

Виховання художньої свободи, емоційної насиченості та технічної точності під час роботи над творами різного характеру

Тема 3.1. Відпрацювання культури «співу» на інструменті під час вивчення кантиленних п'єс. Легкість виконання, розвиток елементів імпровізаційності при виконанні п'єс віртуозно-романтичного характеру.

Тема 3.2. Вивчення творів українських композиторів.

Основна літ-ра: 1, 3, 5, 6.

Додаткова літ-ра: 1, 4, 5, 10, 12, 14, 15.

Змістовий модуль 4 (IV курс, VIII семестр).

Реалізація всіх напрацювань студента для успішного виконання програми державного іспиту

Тема 4.1. Збагачення виконавських навичок, посилена вимогливість до якості гри, розширення художнього світогляду.

Тема 4.2. Завершальний етап роботи над художніми музичними творами. Досягнення естрадної готовності виконавця. Вдосконалення сценічної витримки.

Основна л-ра: 1, 3-6.

Додаткова л-ра: 1-11.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
		Кількість балів	Максимальна кількість балів	Кількість балів	Максимальна кількість балів	Кількість балів	Максимальна кількість балів	Кількість балів	Максимальна кількість балів
Відвідування лабораторних занять	1	28	28	26	26	22	22	20	20
Робота на лабораторному занятті	10	28	280	26	260	22	220	20	200
Виконання завдань для самостійної роботи	5	-	-	-	-	4	20	4	20
Контрольне модульне прослуховування	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Разом		-	333	-	311	-	287	-	265
Максимальна кількість балів		644				552			
Розрахунок коефіцієнта		Усього за період роботи до екзамену 644 бали (що прирівнюється до 60 балів з урахуванням коефіцієнта – 10,73); екзамен – 40 балів.				Усього за період роботи до екзамену 552 бали, залік, коефіцієнт – 5,52.			

6.2 Завдання для самостійної роботи студента та критерії її оцінювання.

1. Самостійне опрацювання студентами науково-педагогічної та мистецтвознавчої літератури. Робота з навчальними посібниками, підручниками тощо. Самостійний пошук потрібної робочої інформації у мережі Інтернет.
2. Робота з нотним матеріалом, а також з відео та аудіо записами. Самостійний порівняльний аналіз стилів та форм відповідних музичних творів.
3. Відвідування концертів, оперних та балетних вистав, мистецьких виставок.

№	Зміст завдання	К-сть годин	Література	Академічний Контроль	Бали
Змістовий модуль 3					
1.	Створення художнього образу твору і відтворення його емоційного змісту.	10	Нотна література.	На індивідуальному занятті.	5
2.	Прослуховування та аналіз відео- та аудіо записів творів, які вивчаються. Робота над удосконаленням форми та стильових особливостей виконуваних творів.	10	Відео-аудіо записи.	На індивідуальному занятті.	5
3.	Вдосконалення умінь виконання різнохарактерних творів; якість виконання штрихів та робота над динамікою, відпрацювання якості звуку, інтонації.	10	Нотна література.	На індивідуальному занятті.	5
4.	Робота над удосконаленням форми та стильових особливостей виконуваних творів. Завершальний етап підготовки до концертного виступу - органічне поєднання художньої та технічної складової.	12	Нотна література.	На індивідуальному занятті.	5

	Відпрацювання основ сценічної витримки.				
	Змістовий модуль 4				
1.	Створення художнього образу твору і відтворення його емоційного змісту.	10	Нотна література.	На індивідуальному занятті.	5
2.	Прослуховування та аналіз відео- та аудіо записів творів, які вивчаються. Робота над удосконаленням форми та стильових особливостей виконуваних творів.	10	Відео-аудіо записи.	На індивідуальному занятті.	5
3.	Вдосконалення умінь виконання різнохарактерних творів; якість виконання штрихів та робота над динамікою, відпрацювання якості звуку, інтонації.	10	Нотна література.	На індивідуальному занятті.	5
4.	Робота над удосконаленням форми та стильових особливостей виконуваних творів. Завершальний етап підготовки до концертного виступу - органічне поєднання художньої та технічної складової. Відпрацювання основ сценічної витримки.	12	Нотна література.	На індивідуальному занятті.	5
				Разом	40 балів

Критерії оцінювання самостійної роботи.

- Глибина та всебічність розкриття змісту питання - 1 бал
- Достатність аргументації під час висвітлення проблеми - 1 бал
- Виявлення нових ідей та положень - 1 бал
- Оригінальність підходу до розгляду проблеми - 1 бал
- Висловлення власної думки - 1 бал

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Форми проведення	Критерії оцінювання	Бали
Прослуховування під час роботи в класі	повний обсяг виконання	7
	техніка виконання штрихів	6
	якість інтонації	6
	динамічність фразування	6
Максимальна кількість балів		25
Модульний контроль 2		
Прослуховування під час роботи в класі	дотримання основних етапів	8
	вивчення художніх творів	8
	розуміння форми твору	9
	робота над технічними труднощами	9
Максимальна кількість балів		25
Модульний контроль 3		
Прослуховування під час роботи в класі	знання тексту	8
	інтонаційна точність	8
	техніка виконання	9
Максимальна кількість балів		25
Модульний контроль 4		
Прослуховування під час роботи в класі	подолання труднощів виконання підголосної тканини	15
	оволодіння навичками читання з листа	10
Максимальна кількість балів		25

За необхідності модульний та семестровий контроль відбувається у дистанційному вигляді у форматі відео-запису: концертмейстер заздалегідь готує запис супроводу, студент записує на відео виконання програми та самостійно завантажує її у створену на гугл-диску папку.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Екзамен – відкрите виконання трьох різнохарактерних творів або виконання твору великої форми та п'єси.

Бали	Критерії
35 – 40	Студент продемонстрував досконале володіння музичним інструментом. Технічна майстерність на необхідному рівні. Складність програми відповідає вимогам. В грі присутнє відчуття стилю музики, що виконується. Гра стабільна, без текстових помилок.
29 – 34	Студент продемонстрував дуже добре володіння музичним інструментом. Допустив незначні випадкові технічні огріхи, які суттєво не впливають на загальну картину технічної майстерності. Складність програми відповідає вимогам. В грі присутнє відчуття стилю музики, що виконується. Гра відносно стабільна, проте мають місце незначні текстові неточності, які не порушують форми творів і не впливають на цілісне їх сприйняття.
25 – 29	Студент продемонстрував добрий рівень володіння музичним інструментом. Технічна майстерність добра, але допущені неточності у виконанні штрихів, нестабільна інтонація, не завжди якісне звуковидобування. Рівень складності програми відповідає вимогам, проте відчуття стилю, характеру музики та фразування не завжди логічне і переконливе. Мають місце деякі текстові неточності
19 – 24	Студент продемонстрував достатній рівень володіння музичним інструментом. Виявив недосконале володіння штриховою технікою, допустив багато інтонаційних неточностей, має проблеми з відтворенням складних ритмічних рисунків. Рівень складності програми середній або завищений щодо його виконавських можливостей. Розуміння стилю фрагментарне, фразування непереконливе. Використання динаміки і агогіки дещо хаотичне, непродумане. Артистизм невиразний. Виконання недостатньо стабільне. Текст відтворений з численними неточностями.
10 – 19	Студент продемонстрував посередній рівень володіння музичним інструментом. Виявив обмежені технічні можливості, слабку штрихову техніку і техніку виконання подвійних нот, акордів, нестабільне інтонування. Складність програми невисока. Не охоплена форма творів, нелогічне фразування. Мало використовує засоби художньої виразності – динаміку, агогіку. Артистизм не виявлений. Виконання програми нестабільне.
1 – 9	Виявлений низький рівень володіння інструментом. Неякісне звуковидобування, обмежене володіння штрихами. Фальшива інтонація. Значні проблеми з метроритмом. Складність програми недостатня, несформоване відчуття стилю, нерозуміння характеру музичних творів, невміння фразувати. Відсутній артистизм виконання. У тексті допущена велика кількість грубих помилок. Гра нестабільна.

6.6. Шкала відповідності оцінок.

Рейтин- гова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни.

7. Навчально-методична картка дисципліни

Модулі	7 семестр				8 семестр			
	Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3		Змістовий модуль 4	
Назва модуля	Удосконалення технічної майстерності виконавця-інструменталіста		Виконання художніх музичних творів – основне призначення і суть музично-виконавської діяльності		Виховання художньої свободи, емоційної насиченості та технічної точності під час роботи над творами різного характеру		Реалізація всіх напрацювань студента для успішного виконання програми державного іспиту	
К-сть балів за модуль	333		311		287		265	
Заняття	1 – 14	15 - 28	29- 44	45 – 54	1 – 10	11– 22	23– 32	33– 42
Назва навчального модуля (лабораторне / індивідуальне заняття)	Тема 1 Робота над технічним матеріалом як нагромадження виконавських навичок, необхідних для підготовки концертної програми. Тема 2 Робота над етюдами. 1*28=28 б/ 10*28=280 б. 308 б.		Тема 1 Робота над твором великої форми. Тема 2 Робота над різнохарактерними творами. 1*26=26 б/ 10*26=260 б. 285 б.		Тема 1 Робота над кантиленною формою музичного твору Тема 2 Робота над творами українських композиторів. 1*22=22б/ 10*22=220 б. 242 б.		Тема 1 Робота над художньою складовою. Тема 2 Робота над сценічною витримкою та інтерпретацією. 1*20=20б/ 10*20=200 б. 220 б.	
Самостійна робота	-		-		5	5	5	5
Види поточного контролю	МК 1 25		МК 2 25		МК 3 25		МК 4 25	
Коефіцієнт	Усього за період роботи до екзамену 644 бали (що прирівнюється до 60 балів з урахуванням коефіцієнта – 10,73 ; екзамен оцінюється в 40 балів.				Усього за період роботи до заліку 552 бали , (що прирівнюється до 100 балів з урахуванням коефіцієнта – 5,52); залік			

Рекомендований репертуар

Гами і вправи:

- Taffanel and Gaubert - Complete flute method
- Philippe Bernold - La Technique Embouchure
- Marcel Moyse - De La Sonorite
- Michel Debost - The simple flute

Етюд:

- І.Андерсен - 24 етюда
- Е. Бозза- 14 етюдів-арабесок
- З.Карг-Елерт - 30 етюдів
- Марсель Моїз - 1-ша книга етюдів

Твори великої форми:

- К. Ф. Е. Бах - Концерт d moll
- В. А. Моцарт - Концерт G dur, D dur
- А. Вівальді - Концерт g moll
- Й. С. Бах - Сонати
- Ж. Ібер - Концерт для флейти з оркестром
- К. Нільсен - Концерт для флейти з оркестром
- А. Жоліве - Концерт
- Л. Ліберман - Концерт
- К. Пендерецький - Концерт
- Дж. Б. Перголезі - Концерт
- Ф. Пуленк - Соната
- Й. Кванц - Концерт
- К. Рейнеке - Концерт

П'єси зарубіжних авторів:

- А. Казелла - Сициліана і Бурлеска
- А. Жоліве - Пісня Ліноса
- Ф. Борн - Фантазія Кармен
- Е. Бозза - Агрестид
- Глюк Х. – Мелодія.
- С. Шамінад - Концертіно
- Дж. Енеску - Кантабіле і Престо
- Г. Форе - Фантазія
- Ф. Гобер - Ноктюрн і Алегро скерцандо
- Б. Годар - Сюїта
- Ж. Ю - Фантазія
- Я. Кларк - Гіпноз
- Л. Ліберман - Соната
- Массне Р. – Роздум.
- Ф. Мартен - Балада

- О. Мессіан - Чорний дрізд
- М. Равель - Хабанера
- К. Рейнеке - Баллада
- К. Рейнеке - Соната "Ундина"
- Х. Родріго - Фантазія
- В. А. Моцарт - Рондо
- К. М. Відор - Сюїта
- Ж. Муке - Соната "Флейта Пана"

П'єси українських авторів:

- Ж. Колодуб - Ноктюрн
- Ж. Колодуб - Поема
- Ж. Колодуб - Слов'янське коло
- І. Шамо - Мадригал
- Є. Станкович - Quasi Sonata №2
- Є. Станкович - "Несамовита"
- М. Березовський - Соната
- Лисенко М. – Елегія
- Л. Дичко - Партита
- В. Губаренко - Концерт

Рекомендовані джерела

Основна література

1. Апатський В.М. Основи теорії і методики духового музично-виконавського мистецтва – Київ: НМАУ імені П.І. Чайковського, 2006, - 432 с.
2. Шутко Ю. Основоположник сучасної української флейтової школи професор А. Ф. Проценко / Ю. Шутко // Мистецтвознавчі записки : Зб. наук. праць. – К.: ДАКККіМ, 2008. – Вип. 14. – С. 212–217.
3. Белявіна Н. Заснування і розвиток вітчизняних музичних конкурсів виконавців гри на флейті в 30 – 90-ті роки ХХ століття / Белявіна Н., Шутко Ю. // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв: Наук. журнал. – К.: Міленіум, 2009. – № 3. – С. 72–76.
4. Історичні критерії національного духового інструментального мистецтва в Україні ХVІІІ ст. //Науковий вісник НМАУ ім. П.І.Чайковського. Музичне виконавство.– Вип.8. – Кн.5. – К., 2000. – С. 154-163.
5. Питання походження національного духового інструментарію в контексті музичної україністики //Науковий вісник НМАУ ім. П.І.Чайковського. Музичне виконавство. – Вип.14. – Кн.6. – К., 2000. – С. 86-98.
6. Богданов В.О. Історія духового музичного мистецтва України: Монографія. — Харків: Основа, 2000. — 336 с.

Додаткова література

1. Mintzer B. – 14 Blues & Funk etudes / B. Mintzer. Miami, Fl 33014: WARNERBROS. PUBLICATIONS, 1996. – 57с.

2. Розвиток національного духового інструментального мистецтва кінця XVIII -початку XIX століть //Історія в школі. - № 1. – К.: Вид-во “Етносфера”, 2000. – С.37-40.
3. Taffanel and Gaubert.Complete flute metod,new edition in eight parts.Editions Musicales,175,Rue Saint-Honore – Paris.
4. Philippe Bernold-La technique d*Embouchure -218 exercices for mastery all difficulties concerning tranverse flute embouchure and the acquisition of a good tone.
5. Marcel Moyse –On sonority art and technique.

Додаткові ресурси

- . Робоча навчальна програма з дисципліни.
- . Нотна література.
- . Література з питань інструментального виконавства.
- . Література з питань методики інструментального виконавства
- . Аудіо- та відеозаписи занять, концертних виступів видатних педагогів і виконавців.